

การพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรม
วิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)
**Development on Buddhist Teaching (Threefold training) with
Buddhist Activities of The Demonstration School of
Ramkhamhaeng University (Secondary Level)**

พิมพ์นิภา วงศ์คำจันทร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Pimnipa Vongkumjan

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: pimnipa_satitram@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการพัฒนาและแนวทางการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่นักเรียนครูผู้สอนและผู้ปกครองจำนวน 723 คนโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิและเทคนิคการสุ่มอย่างง่ายเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถามค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใช้เป็นสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายด้านได้แก่ด้านกายภาวนาด้านศีลภาวนาด้านจิตภาวนาและด้านปัญญาภาวนาอยู่ในระดับมาก
2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ของนักเรียนครูผู้สอนและผู้ปกครองพบว่าควรจัดทำห้องจริยธรรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้มีสื่อด้านธรรมะ

วันที่รับบทความ: 6 เมษายน 2563; วันที่แก้ไขบทความ 28 เมษายน 2563; วันที่ตอบรับบทความ: 29 เมษายน 2563

Received: April 6, 2020; Revised: April 28, 2020; Accepted: April 29, 2020

ให้บริการการจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมแก่นักเรียนทุกๆ ปีจัดเข้าค่ายคุณธรรมสำหรับครูครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและชุมชนจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและจัดป้ายนิเทศแสดงกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปทราบ

คำสำคัญ: การพัฒนา; ไตรสิกขา; วิถีพุทธ

Abstracts

This article aims to study and to guide student development on Buddhist teaching (Threefold training) with Buddhist activities of the Demonstration school of Ramkhamhaeng University (Secondary Level). Totally 723 selected by students, teachers, parents and students were sample, classified by stratified random sampling and simple random sampling. Questionnaire designed by researcher was employed for data collection. Frequency, percentage means ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) were used for data analysis.

Research findings are as follows:

1. Development perspective, student development on Buddhist teaching (Threefold training) in the whole aspect is at a high level, also body prayer aspect, precepts aspect, prayer and wisdom praying are at a high level.
2. Guideline for Development, those activities should engage with learning medias on teaching. Moral and virtue camping should provide in every semester of the academic year. Moral and virtue activities should be promoted and be relative on supervision to the parents and people.

Keywords: Development; Threefold training; Buddhist

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 1 บททั่วไป มาตรา 6 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับเป้าหมายโดยตรงของพุทธธรรมโดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธ” อันเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่การพัฒนาในโรงเรียนอื่นๆ ในต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : 5)

ปัญหาการจัดการศึกษาจากการสำรวจของศูนย์วิจัยธนาคารกสิกรไทยพบว่านักเรียนเสพยาหรือขายยาเสพติดในโรงเรียนสูงถึงร้อยละ 63 เมื่อวิเคราะห์มูลเหตุปัญหานี้

เป็นเพราะสังคมตกอยู่ในภาวะที่ให้ค่านิยมด้านวัตถุสูงใช้ทรัพย์สินเงินทองเป็นเกณฑ์วัดความสุขของชีวิตจึงแสวงหาเครื่องอำนวยความสะดวกเครื่องอุปโภคบริโภคตามกระแสโฆษณาประชาสัมพันธ์จากสื่อสารมวลชนที่ไร้พรมแดนจนเกินความจำเป็นเกินความพอดี แนวโน้มในอนาคตปัญหาความเสื่อมทรามทางศีลธรรมอันจะก่อให้เกิดอาชญากรเยาว์วัยจะทวีความรุนแรงขึ้นอย่างน่าสลดใจ (รินภัทร์ กิริธิตาตุกุล, 2552 : 2)

สถาบันที่จะช่วยลดภาวะดังกล่าวได้คือวัดและโรงเรียนด้วยการเปิดใจรับและร่วมมือกับทางบ้านดังนั้นรัฐบาลจึงมีเจตนารมณ์นำการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเข้ามาในโรงเรียนให้เป็นรูปธรรมมากที่สุดโดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการโครงการโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อปรับวิถีชีวิตตามแนววิถีพุทธให้กับเด็กและเยาวชนในเรื่องการกินอยู่ดูฟังหล่อหลอมจิตใจให้เป็นเด็กดีคิดถูกต้องตามความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขาอันประกอบด้วย ศีลสมาธิและปัญญา (พระพรหมคุณาภรณ์, 2547 : 15 -18)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดกรอบความคิดรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธคือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษาเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาอย่างบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกินอยู่ดูฟังให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมแสงปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดคุณสมบัติของการเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขอย่างแท้จริง (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวช, 2542 : 106)

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อเป็นสถานปฏิบัติการทางการศึกษาด้านศึกษาศาสตร์และเป็นที่อบรมทางวิชาการแก่เยาวชนให้มีความรู้ทักษะและเจตคติอันดีงามเพื่อเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคตโดยยึดแนวปฏิบัติการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ

บทความวิจัยนี้นำเสนอแนวทางการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)

2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมี 3 กลุ่มคือนักเรียน จำนวน 313 คน ครูผู้สอน จำนวน 97 คนและผู้ปกครอง จำนวน 313 คน ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ได้มาโดยเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95% ของจำนวนประชากรแล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) อย่างเป็นสัดส่วน ซึ่งในแต่ละชั้นภูมิใช้เทคนิคการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ดังนี้

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
นักเรียน	1,684	313
ครูผู้สอน	130	97
ผู้ปกครอง	1,684	313
รวม	3,498	723

การเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

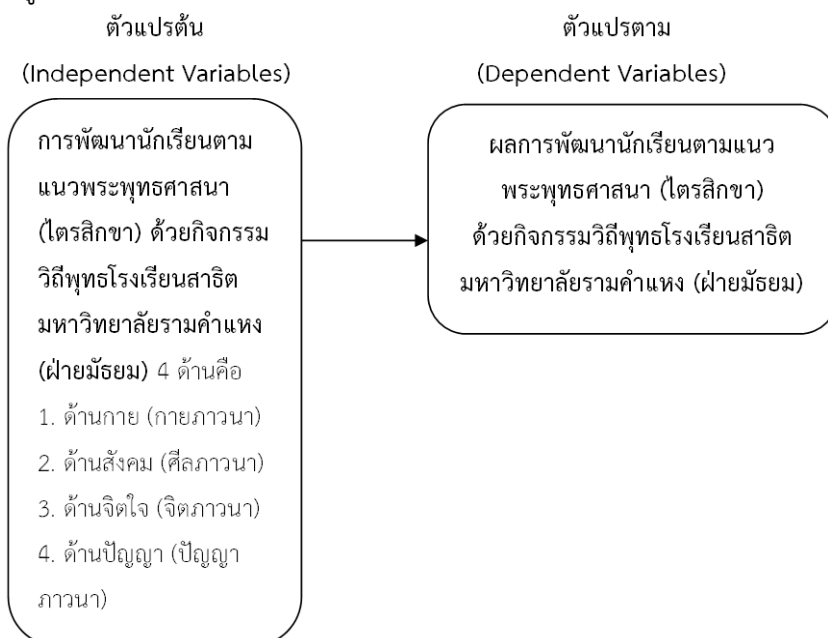
ผู้วิจัยทำการขอหนังสือขออนุญาตในการแจกแบบสอบถามจากต่อผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหงในการเก็บข้อมูล 2) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อครูผู้สอน ซึ่งเป็นครูที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 3) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตนำเสนอต่อผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ปกครองที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ 4) ทำการแจกแบบสอบถามจำนวน 723 ฉบับ โดยการแจกและนัดวันเวลาในการเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง 5) ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100.5. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้ 1) ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล 2) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูล ระดับความคิดเห็นของการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 3) ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม 4) ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุป ผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านกายภาวนา ด้านศีลภาวนา ด้านจิตภาวนา และด้านปัญญาภาวนา อยู่ในระดับมากซึ่งสรุปเป็นรูปแบบตารางดังนี้

ผลการพัฒนานักเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านกายภาวนา	4.11	0.79	มาก
ด้านศีลภาวนา	4.17	0.83	มาก
ด้านจิตภาวนา	4.11	0.82	มาก
ด้านปัญญาภาวนา	4.12	0.84	มาก
รวม	4.15	0.82	มาก

2. ผลการศึกษาการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ของนักเรียน ครูผู้สอน และผู้ปกครอง พบว่า ควรจัดทำห้องจริยธรรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้มีสื่อด้านธรรมะให้บริการ ควรจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมแก่นักเรียนทุก ๆ ปี จัดเข้าค่ายคุณธรรมสำหรับครู ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียนและชุมชน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณธรรม-จริยธรรม และจัดป้ายนิเทศ แสดงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปทราบ

ดังนั้น นักเรียนครูผู้สอนและผู้ปกครองให้ความสำคัญและสนใจการจัดกิจกรรมวิถีพุทธได้เรียนรู้ได้พัฒนาการกินอยู่คู่พึงให้เป็นโดยผ่านกระบวนการทางศีลธรรมสติสมาธิ ปัญญาเมตตาและมีวัฒนธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) เป็นฐานในการดำเนินชีวิตกิจกรรมวิถีพุทธมีกิจกรรมที่หลากหลายต่อเนื่องและเป็นวิถีชีวิตเพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดและ

ได้ฝึกปฏิบัติเสมอๆ ให้เกิดการพัฒนาทั้งด้านความประพฤติจิตใจและปัญญาไปพร้อมๆกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในชีวิตประจำวันที่มีสติสัมปชัญญะคอยกำกับเพื่อเป็นไปตามคุณค่าแท้ของการดำเนินชีวิตผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่นสวดมนต์ก่อนและหลังเลิกเรียนนั่งสมาธิ กิจกรรมทำบุญตักบาตรวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาเข้าค่ายธรรมะ เป็นต้น ซึ่งสภาพแวดล้อมในโรงเรียนมีหลักการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนาโดยมีบรรยากาศสงบเรียบง่ายร่วมรื้อสวดมนต์มีระเบียบปลอดภัยและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีการปรับปรุงพัฒนาอยู่เสมอและมีลักษณะเกื้อกูลและใกล้ชิดกับชุมชนโดยโรงเรียนจะมีการร่วมมือกับบ้านวัดและสถาบันต่างๆ ในชุมชนที่จะพัฒนาทั้งนักเรียนและสังคมเพื่อประโยชน์สุขในการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยการศึกษาการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) โดยภาพรวมนักเรียนมีพัฒนาการอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายประกอบด้วยกิจกรรมเสริมเนื้อหาสาระตามหลักสูตรกิจกรรมประจำวัน/สัปดาห์กิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาประเพณีและวัฒนธรรมและกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่พึงงามซึ่งในรายละเอียดแต่ละกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวพุทธที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบเนื่องกันมาซึ่งทางโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ได้พยายามพัฒนาปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบททางสังคมภาวะเศรษฐกิจและความพึงพอใจของนักเรียนและชุมชนตลอดมาจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผลการพัฒนานักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา (ไตรสิกขา) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) โดยภาพรวมนักเรียนพัฒนาอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับผลการวิจัยของโพยม จันทร์น้อย (2556 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกิจกรรมวิถีพุทธของโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์สิงหเสนี) นนทบุรีผลการวิจัยพบว่าผลการพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมด้วยกิจกรรมวิถีพุทธของนักเรียนโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์สิงหเสนี) นนทบุรีในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านกายภาวนานักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมวิถีพุทธของโรงเรียนจัดขึ้นเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติกิจเกี่ยวกับพุทธศาสนากิจกรรมตักบาตรวันพุธ กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะกิจกรรมแห่เทียนพรรษานักเรียนส่วนใหญ่มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองอยู่แล้วเมื่อครูวิทยากรตลอดจนองค์กรต่างๆร่วมมือกันจัดกิจกรรมวิถีพุทธให้กับนักเรียนจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาด้านกายภาวนาอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546 : 135) ที่กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนา มองว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้และมีความสามารถในการฝึกตนเองได้จนถึงที่สุดแต่ต้องฝึกจึงจะเป็นอย่างนั้นได้และกระตุ้นเตือนให้เกิดจิตสำนึกตระหนักในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักแห่งการศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนขึ้นเรียกได้ว่ามนุษย์มีศักยภาพสูงมีความสามารถที่จะศึกษาฝึกฝนตนได้

3. ด้านศีลภาวนานักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาการอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมด้านศีลภาวนาเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการมีวินัยความซื่อสัตย์ความรับผิดชอบการตรงต่อเวลาและสามารถพึ่งตนเองได้หรือทำงานเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ซึ่งแฝงไว้ด้วยศีล 5 อันเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของครอบครัวไทยอยู่แล้วจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาการด้านศีลภาวนาอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รินภัทร์ กิริติธาดากุล (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องผลการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนโรงเรียนรำเปิงวิทยาด้วยกิจกรรมวิถีพุทธพบว่าผลการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนโรงเรียนรำเปิงวิทยาดด้วยกิจกรรมวิถีพุทธด้านศีลภาวนาอยู่ในระดับมาก

4. ด้านจิตภาวนานักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาการอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมวิถีพุทธที่โรงเรียนจัดให้อันประกอบไปด้วยการนั่งสมาธิการแผ่เมตตาการอบรมสวดสัปดาห์การสวดมนต์การทำบุญตักบาตรทุกวัน พุทธการจัดงานวันแม่และวันพ่อการจัดงานไหว้ครูและกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นกิจกรรมด้านจิตภาวนาจากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

รามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาด้านจิตภาวนาอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546 : 139) ที่กล่าวว่ากิจกรรมด้านจิตภาวนาประกอบด้วยการนั่งสมาธิ การแผ่เมตตา การอบรมการสวดมนต์ การทำบุญตักบาต ซึ่งเรียกได้ว่าภาวนาจิตที่มีจิตพัฒนาแล้ว หรือมีจิตภาวนาคือมีจิตใจที่ฝึกอบรมดีแล้ว สมบูรณ์ด้วยคุณภาพจิต คือ ประกอบด้วยคุณธรรม เช่น มีเมตตา กรุณา เอื้ออาทร มีมุทิตา มีความเคารพอ่อนโยน ซื่อสัตย์ กตัญญู สมบูรณ์ด้วย สมรรถภาพจิต คือ มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง มีความเพียรพยายาม กล้าหาญอดทน รับผิดชอบ มีสติ มีสมาธิ และสมบูรณ์ด้วยสุขภาพจิต คือ มีจิตใจร่าเริง เบิกบาน สดชื่น เอิบอิ่ม ผ่องใส สงบ และเป็นสุข

5. ด้านปัญญาภาวนา นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาการอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะในพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ใช้ปัญญากำกับทุกส่วนของกระบวนการชีวิต ปัญญาจุแสงสว่างซึ่งเกิดขึ้นภายในแต่มีพลัง ชี้นำกระบวนการชีวิตทั้งภายในและภายนอกให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องดังกระบวนการดังนี้ กระบวนการคิดปัญญาจะกำกับให้คิดแต่สิ่งที่ดีงาม กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมภายนอกที่เป็น กุศล กระบวนการความเชื่อ ความศรัทธา ปัญญาจะช่วยกลั่นกรองรับเฉพาะสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เป็นไปเพื่อประโยชน์สุข กระบวนการเรียนรู้ ปัญญาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจและดำเนินไปให้ ถูกทิศทาง และกระบวนการปฏิบัติปัญญาช่วยกำกับให้เดินทางสายกลางไม่หลงมัวเมา ดังนั้น การจัดกิจกรรมวิถีพุทธจึงทำให้เกิดการพัฒนาสติปัญญา หรือปัญญาภาวนา จึงมีความจำเป็น และมีความสำคัญมากจากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย รามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) มีพัฒนาการด้านปัญญาภาวนาอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของรินภัทร์ กิริธิดาตากุล (2552 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องผลการพัฒนา คุณลักษณะนักเรียนโรงเรียนรำเพิงวิทยา ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ พบว่าผลการพัฒนาคุณลักษณะ นักเรียนโรงเรียนรำเพิงวิทยา ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธด้านปัญญาภาวนาอยู่ในระดับมาก

6. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนโรงเรียนโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม) ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธของนักเรียนครูผู้สอนและ ผู้ปกครองพบว่าควรจัดทำห้องจริยธรรม เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้มีสื่อด้านธรรมะ ให้บริการควร จัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมแก่นักเรียนทุกๆปี จัดเข้าค่ายคุณธรรมสำหรับครูครูต้องเป็น แบบอย่างที่ดีของนักเรียนและชุมชน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับคุณธรรม-จริยธรรม และจัดป้ายนิเทศแสดงกิจกรรมต่างๆให้ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปทราบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมวิถีพุทธควรเป็นกิจกรรมที่หลากหลายมีการเปลี่ยนแปลงไม่ยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพราะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยรุ่นต้องการอิสระต้องการประสบการณ์ที่แปลกใหม่ท้าทายความสามารถ

1.2 จัดทำห้องจริยธรรมเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้มีสื่อด้านธรรมะให้บริการ

1.3 ควรจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรมแก่นักเรียนและครูผู้สอนทุกๆ ปี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนิมนต์พระสงฆ์มาสอนวิชาพระพุทธศาสนาและฝึกสมาธินักเรียน

2.2 ควรกำหนดให้ทุกโรงเรียนจัดกิจกรรมวิถีพุทธเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2.3 ควรจัดทำหลักสูตรกิจกรรมวิถีพุทธไว้เป็นการเฉพาะในโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

โพยม จันทน์น้อย. (2556). พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ ของโรงเรียน บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) นนทบุรี ปีการศึกษา 2556. *รายงานการศึกษาค้นคว้า บุคคล หลักสูตรนักบริหารระดับสูง กระทรวงศึกษาธิการ (นบส.ศธ.) รุ่นที่ 3*. 8 สิงหาคม 2556. สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. พิมพ์ครั้งที่ 23. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). *ธรรมกถา เรื่องโรงเรียนวิถีพุทธปฏิรูป การศึกษาอย่างบูรณาการโรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รินภัทร์ กิรติธาดาภูล. (2552). *ศึกษาผลการพัฒนาคุณลักษณะนักเรียนโรงเรียนร่ำเปิงวิทยา ด้วยกิจกรรมวิถีพุทธ*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัย.

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. (2542). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น: สานต่อที่ท้องถิ่น*.
กรุงเทพมหานคร: บริษัท เซ็นเตอร์ดีสคัฟเวอรี จำกัด.

Krejcie R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.